

1932

Munkanélküliek állnak sorba a hannoveri munkaközvetítő iroda előtt, 1930 körül. A kerítésen olvasható szavak: "szavazz Hitlerre".

A Nemzetiszocialista Német Munkáspárt (NSDAP) a szavazatok 37%-át szerezte meg az 1932-es parlamenti választásokon és ezzel a legnagyobb párt lett az országban.

1933

Letartóztatott kommunisták, 1933. március 6. Az NSDAP nem csak a zsidók ellen lép fel, de a párt politikai ellenfeivel szemben is intézkedéseket tesz. Különösen a kommunistákat és szociáldemokratákat veszik célba; bebörtönzik vagy koncentrációs táborokba küldik őket.

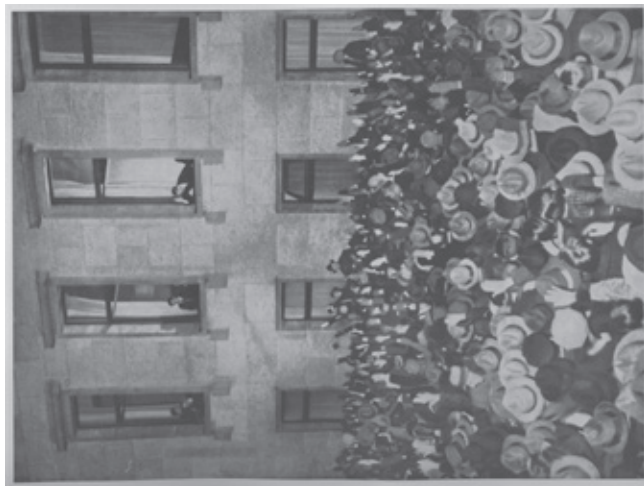
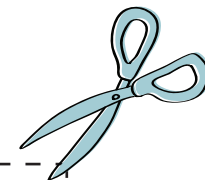
1929

Problémák vannak Németországban. Gazdasági válság sújtja a világot; az emberek nehéz helyzetbe kerülnek nem csak az USA-ban, de Németországban is.

1933

Az NSDAP fáklyás felvonulása Berlinben, 1933.

Az NSDAP (Nemzetiszocialista Német Munkáspárt) egy politikai párt, ami gyűlöli a zsidókat. Vezetője Adolf Hitler. Hitler és a nácik – akik követik őt – antiszemiták. Gyűlölik a zsidókat és őket okolják a problémákért. Megoldásként meg akarnak szabadulni az összes zsidótól, hogy ezzel vessenek véget a gazdasági válságnak.

1935

A zsidó Julius Wolff és "árja" barátnője, Christine Reemann nyilvános megszegyenyítése a németországi Norden városában 1935. július 22-én. A táblán a következő felirat áll: "A fajom megbecstelenítője vagyok". A nácik "fajokra" osztották az embereket. Hitler ideálja a "fajilag tiszta" német ember. Szerinte a német "árja faj" felsőbbrendű. Egy sorozat "faji törvényt" fogadtak el és vezettek be 1935. szeptember 15-én. Ezeket nürnbergi faji törvényeként ismerjük, amelyek többek között megfosztották a zsidókat az állampolgárságuktól és megtiltották a zsidók és nem zsidók közötti házasságkötést. Ezekkel a törvényekkel a zsidók alapvető emberi jogait vették el.

1938

Az eviani konferencia, Franciaország, 1938. július. 32 ország politikai képviselői és 39 magánszervezet küldöttei találkoztak Franciaországban 1938 júliusában. Az eviani nemzetközi menekültügyi konferenciát Franklin D. Roosevelttel amerikai elnök kezdeményezésére hívták össze, hogy megvitassák a náci üldözés elől menekülő, emelkedő számú zsidó ember helyzetét. A legtöbb ország lezárta a határait a menekültek előtt; ezért a konferencia egyértelműen kudarcot vallott.

1938

Égő zsinagóga Ober-Ramstadtban, Németországban, 1938. november 10-én. 1938. november 9-10-én éjszaka, a nácik pogromot szerveztek a zsidók ellen. Németország szerte 177 zsinagógát gyújtottak fel, 7500 üzletet törtek be és fosztottak ki, és több, mint 100 zsidót megöltek. A betört üvegek miatt az esemény "Kristályéjszaka" néven híresült el.

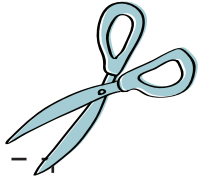
1933

Hitlert kancellárná választják. Berlin utcáin lelkes tömeg hullámzik 1933. január 30-án. 1933. március 23-án megszavazzák, hogy Hitler mindenben dönthet a Parlament beleegyezése nélkül. A szociáldemokraták, - azok, akiket még nem tartóztattak le vagy még nem hagyták el az országot – az egyetlen ellenszavazók. A Kommunista Pártot ekkorra már feloszlatták. A demokratikus Weimari köztársaság nemzetiszocialista diktatúrává változott.

7 MEGVALÓSÍTÁS

FORRÁS 8

171

- 6 -

	Enkl.	Tuzsanyi	Öbör
A. Aitreich	131.800		
Belgicko	420.000		
Centralgouvernement	2.284.000		
Duitsland	490.000		
Estland	14.000		
Franciaország	3.500		
Magyarország	45.000		
Pruszkó / Baltics Gebiet	8.600		
Griekschland	185.000		
Italieland	104.800		
Japan	160.000		
Spanien	1.100		
B. Baltien	18.000		
Frankreich	570.000		
Polenland	2.300		
Italien	40.000		
Italien, einseit. Norditalien	40.000		
Kroatien	542.000		
Russland einseitl. Besatzungen	8.000		
Schweden	10.000		
Schwiz	10.000		
Slowakei	88.000		
Spanien	8.000		
Österreich	732.400		
Österr. (europ. Teil)	5.000.000		
Österr. (nord. Teil)	2.754.604		
Österr. (süd. Teil)	416.404		
Zusammen	11.000.000		
		4210405	074028

1941

“Zsidókat nem látunk szívesen” hirdeti egy felirat Rosenheimben, (Németország, 1935).

A náci a zsidókat nem csak alsóbbrendű embereknek, de veszélyesnek is tartják. Azt az illúziót keltik, mintha a zsidók lennének hatalmon a világon minden táján és tervükben állna elpusztítani az úgynevezett “árja fajt”. A szigorító intézkedések listája egyre növekszik azzal az egyetlen céllal, hogy minél jobban elkülönítsék őket a nem zsidó társadalomtól.

1939

Német katonák hatolnak be Rotterdam lebombázott belvárosába 1940 májusában.

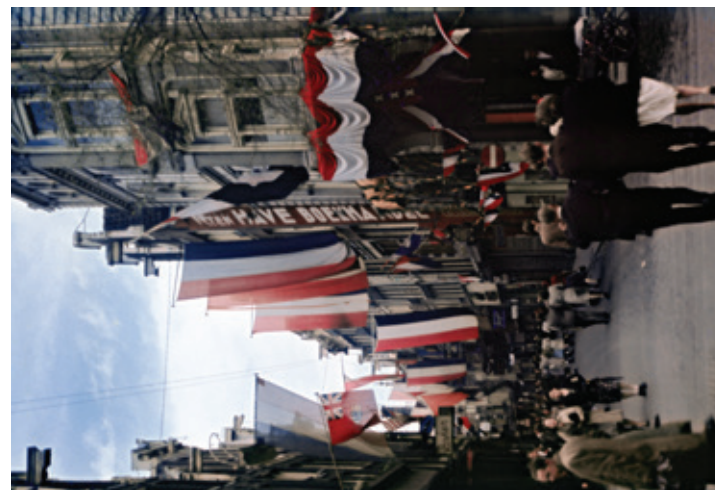
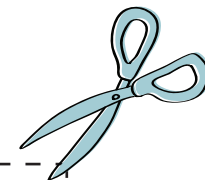
1939. szeptember 1-én Németország hadserege megtámadta Lengyelországot, ezzel kezdetét vette a második világháború. Alig 8 hónappal később Hollandia számára is elérkezik a fordulat. Miután 1940. május 14-én Rotterdam belvárosát lebombázzák, a holland hadsereg megadja magát a támadóknak. Németország megszállja Hollandiát és a náci átveszik az irányítást.

1941

A Szovjetunió 1941. június 22-ei megtámadását követően a német hadsereg gyorsan halad előre kelet Európában. Az előretörő haderő nyomában speciális bevetési osztagok (Einsatzgruppen) haladnak, amelyek feladata a lehető legtöbb zsidó, roma és szinti ember valamint a partizánok likvidálása. E mozgó, gyilkoló alakulatok összesen több, mint kétmillió férfit, nőt és gyermeket végeztek ki, köztük 1,3 millió zsidót.

1942

A wanneseei konferencia gépelt jegyzőkönyvének fennmaradt egy másolata. Ezen az oldalon Európa egyes országainak listája látható, azok zsidó lakosságának hozzávetőleges adataival. A zsidóellenes rendelkezések immár részét képezik Hitler új tervének, aminek 11 millió európai zsidó meggyilkolása a célja. Ennek gyakorlati megvalósítását vezető náci hivatalnokok dolgozzák ki a legnagyobb titokban 1942. január 20-án, a Berlihez közeli Wannseeben. Adolf Eichmann, a jegyzőkönyv készítője felelős az európai zsidók koncentrációs- és megsemmisítő táborokba való deportálásának megszervezéséért.

1944

A Birodalmi Egészségügyi és Higiéniai Hivatal "Faji és Népesedés Biológiai Kutató Állomásának" alkalmazottja szemszínmeghatározást végez egy fiatal szinti nőn. A roma és szinti közösség a náci fajpolitikájának célpontjává vált; sokukat koncentrációs táborokban gyilkolták meg. Az áldozatok száma 220,000 és 500,000 közé tehető.

1943

Deportálás a Muiderpoort nevű vasútállomásra a westerborki tranzittáborba, Amszterdam, 1943. május 25.

Zsidókat tartóztattak le és hurcoltak koncentrációs táborokba Európa szerte. Számos közülük munkatábor volt, míg más lágereket kifejezetten azért hoztak létre, hogy sok embert lehessen egyszerre meggyilkolni bennük. A náci ezért gázkamrákat építettek. A kényszermunkatáborokban az emberek gyakran a nehéz fizikai munkába, a kimerültségbe és a körülményekből adódó betegségekbe haltak bele.

A koncentrációs táborok legtöbbje Németországban és az anektált Ausztriában, míg a megsemmisítő táborok mindegyike (Belzec, Chelmno, Sobibor, Treblinka), ahogy a multifunkciós táborok komplexumok is (Auschwitz, Lublin-Majdanek) Kelet-Európában, a megszállt Lengyelország területén helyezkedtek el.

1944

1944. június 6-án szövetséges csapatok szállnak partra Normandia partjainál, Franciaországban.

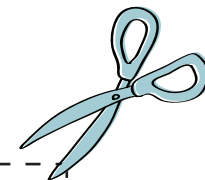
Céljuk, hogy felszabadítsák Európát a náci megszállás alól. A partraszállás napját "D-napnak" nevezik. 1944. június 6-án a rejtkehelyen élők a rádióból értesülnek a jóhírről. A nagy hadsereg azért rohanta meg Európát, hogy felszabadítsa a megszállt országokat.

A bujkálóknak ez reményt ad. Anne azt gondolja, hogy októberben talán már az iskolába is visszamehet.

1945

1945. május 5-én Hollandiát felszabadították a Szövetségesek. A képen a Kalverstraat látható Amszterdamban, 1945 júniusában. A 107,000 Hollandiából deportált zsidóból, mindössze 5000-en éltek túl a háborút.

1948

1948. december 10-én az Egyesült Nemzetek Szervezete (ENSZ) deklarálta az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatát. A dokumentum egy bevezetőből és harminc cikkből áll, amely tartalmazza azokat az alapvető polgári, kulturális, gazdasági, politikai és szociális jogokat, amelyek kivétel nélkül megilletnek minden embert. Ez a világ legtöbb nyelvre lefordított hivatalos dokumentuma.

Csaknem az összes ország kötelezi magát az emberi jogok tiszteletére. Ám a valóság gyakran igen mást mutat: a kisebbségi csoportokkal szembeni előítélet és a diszkrimináció még mindig nem tűnt el.

1945

Az első nürnbergi per 1945. november 20-án kezdődött. A vádlottak padján baloldalon látható Hermann Göring és Rudolf Hess.

A második világháborút követően megkezdődött a nácik felelősségre vonása. Az első két nagy per a németországi Nürnbergben zajlott 1945 és 1949 között. A vádlottakat többek között a béke ellen elkövetett tetteik és háborús bűnök sora miatt állították bíróság elé (a háború szabályainak megszegése pl.: hadifoglyok meggyilkolása, civilek rabszolga munkára fogása) továbbá az emberiség ellen elkövetett bűneik (atrocitások mint; gyilkosság, megsemmisítés, civilek deportálása) valamint a mindezek végrehajtásához szükséges konspiráció miatt.

1929

Otto Frank és Edith Holländer 1925. május 12-én házasodnak össze.
1929. június 12-én a Frank család ismét ünnepel. Három évvel első gyermekük, Margot születése után Edith és Otto határtalanul boldogok második lányuk, Anne (Annelies Marie) világra jövétele miatt. Frankék német zsidók.

1933

1933-ban Hitler és a nácik kerülnék hatalomra. A zsidókat diszkriminálják. "Zsidóknak tilos" feliratok jelennek meg egyre több helyen. A Frank szülők úgy döntenek, hogy elhagyják Németországot. Anne, Edith és Margot Frank, 1933. március 10-én. A frankfurti (Németország) Tietz áruház forró fülkéjében az ember nem csak igazolványképet csináltathatott, de egyúttal a súlyát is megmérhette. Egyútt nem egészen 110 kg-ot nyomtak.

1937

Anne és barátai a homokozóban 1937 júliusában. Balról jobbra: Hannah Goslar, Anne Frank, Dolly Citroen, Hannah Toby, Barbara és Sanne Ledermann. A fényképet Barbara és Susanne Ledermann édesanyja készítette. Hannah, Susanne és Barbara Németországból érkezett zsidók, akárcsak Anne.

1934

Otto munkát talál Hollandiában. 1934 februárjától már az egész család együtt lakik új otthonukban a Merwedeploinen, Amszterdamban. Anne járni kezd a közeli, 6. számú Montessori iskolába: először az óvoda részébe, később az általános iskolába. Több német zsidó tanuló is van az osztályában. A Frank család biztonságban érzi magát Amszterdamban. Anne és Margot új barátai között vannak németek és hollandok is. A testvérek hamar megtanulnak hollandul.

1937

Anne a városi gyerekeknek szervezett lareni nyári táborban Amszterdam közelében, 1937-ben.

1940

Német csapatok vonulnak be Amszterdamba, nem messze Otto Frank irodájának épületétől 1940. május 16-án.

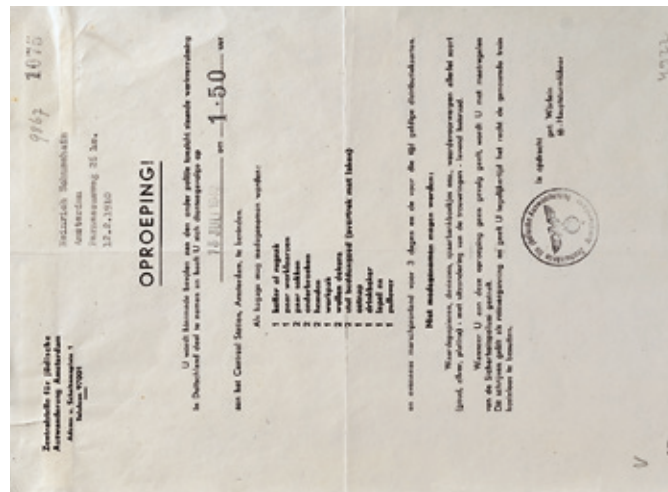
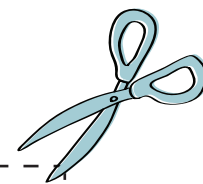
Otto és Edith azt reméli, hogy Hollandia nem lép be a háborúba. Hiába. 1940. május 10-én a német hadsereg megszállja Hollandiát. A náciik Belgiumot és Franciaországot is lerohanják.

A lengyel emberekkel ellentétben a náciik a nyugati európai országok nem zsidó lakosságát "rokon népek" tekintik, ezért nem követnek el olyan atrocitásokat, mint amiket a lengyelekkel szemben.

7 MEGVALÓSÍTÁS

FORRÁS 8

FORRÁS 8

1941

A Frank család a házuk előtt a Merwedepoleinen, 1941 májusában. Ebben az időben Hollandia már egy éve német megszállás alatt áll.
A nációk megnehezítették az életet a zsidók számára Hollandiában is. A nyári szünidő után a zsidó gyerekeknek már elkülönített iskolákba kellett menniük. Anne kénytelen búcsút mondani a nem zsidó barátainak valamint Kuperus tanárnőnek, aki a Montessori iskola igazgatónője is volt. Mindketten sírtak, mikor Anne elment.

1942

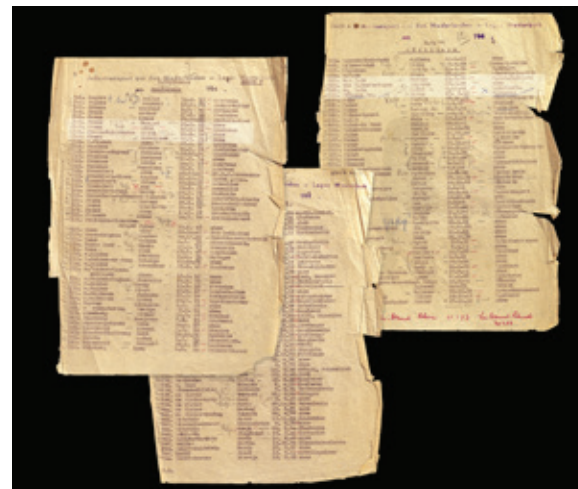
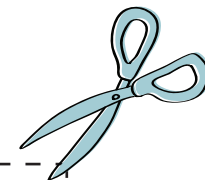
1942. június 12-én van Anne 13. születésnapja. Az egyik ajándéka az a napló, amelyet ő maga választott ki pár nappal korábban a közeli könyvesboltban.

1942

1942 májusától kezdődően minden 6 évnel idősebb zsidónak sárga textilből készült hat ágú csillagot kell viselnie a felső ruházatán, közepén a 'Jood' (zsidó) felirattal. Híre megy, hogy a nációk munkatáborokba küldik a zsidókat Németországba. Otto és Edith Frank úgy döntenek, hogy nem várnak addig, hogy ez bekövetkezhesen. Megkezdik a titkos rejtekhely előkészítését. Lányaik semmit nem tudnak a tervről. Anne ekkor a Zsidó Liceum első osztályába jár, Margot a negyedikbe.

1942

Három héttel Anne születésnapját követően, 1942. július 5-én Margotnak behívót kézbesít a postás. Az értesítés szerint munkatáborba kell mennie Németországba. Anne így ír naplójában: "Szörnyen megijedtem, egy behívó, mindenki tudja, hogy mit jelent, már magam elé képzeltem a koncentrációs táborokat és magánzárkákat." Margot nem tesz eleget a behívásnak. Másnap a Frank család a rejtekhelyre költözik, ahova Anne nem viheti magával a cicáját, Moortjét.

1942-1944

A bujkálóknak napközben csendben kellett maradniuk, mert a raktárban dolgozó munkások nem sejtenek semmit az ottlétükről. A rejtőzök általában ülnek és olvasnak. Anne, Margot és Peter tanulnak vagy házi feladatot írnak. A Frank szülők elhozták magukkal a lányok tankönyveit, így nem fognak lemaradni, ha majd a háború után újrakezdi az iskolát. Kis szobájában Anne sokat ír a naplójába. Hiányoznak neki a barátai, ezért kitalálja Kittyt. Anne ír az érzelmeiről és a Hátsó traktusban átélt élményeiről. Arról álmodozik, hogy a háború után híres író vagy újságíró lesz belőle. Mikor a naplója betelik, füzetekbe és különálló lapokra ír tovább.

A bujkálók gyakran hallgatnak híreket a rádióból. Ezek néha jók, például mikor a német hadsereg súlyos vereséget szenved Sztálingrádnál a Szovjetunióban. Előfordul az is, hogy a rossz híreket a segítők hozzák; elmondják nekik, hogy zsidó férfiakat, nőket és gyermekeket tartóztatnak le Amszterdam szerte. Először a westerborki átmeneti táborba, majd onnan Kelet-Európába viszik őket. Anne azt gondolja, hogy legtöbbjüket meggyilkolják a nácik.

1944

A deportáltak neveit tartalmazó lista az utolsó Westerborkból Auschwitzba tartó transzportról. Négy nappal a letartóztatásuk után a foglyok megérkeznek a westerborki tranzittáborba. Szeptember 3-án az utolsó Auschwitzba tartó transzport elhagyja Hollandiát. A tehervonaton több, mint ezer deportált sorstársa között ott van a Hátsó traktus egykori nyolc lakója is. A nácik a bujkálókat az Északkelet-Hollandiában található, Drenthe megyei Westerborkba, a nagy átmeneti táborba viszik. Innen ezer másik holland zsidóval együtt az auschwitzi lágerkomplexumba küldik őket. Auschwitz-Birkenauban megérkezésüket követően a férfiakat és a nőket még a rámpán elválasztják egymástól. Anne és Margot ekkor látják utoljára az édesapjukat. Később egy másik táborba szállítják át őket, Bergen-Belsenbe. Itt halnak meg, 1945 februárjában tifuszban, körülbelül két hónappal a tábor felszabadítása előtt.

1945. május 5-én, öt év megszállást követően Hollandia végre felszabadul.

1942

A rejték hely Otto Frank cégének épületében helyezkedik el a Prinsengracht-on. Az épület hátsó traktusa üresen áll, ezért be kell bútorozniuk, hogy lakhatóvá tegyék. A búvóhely bejárata elé egy elmozdítható könyvespolcot építenek, hogy eltakarja azt.

A rejték hely nem csak Frankék számára szolgál menedékkül. Még négyen csatlakoznak hozzájuk: Hermann és Auguste van Pels a fiukkal Peterrel valamint Fritz Pfeffer. Otto négy közeli alkalmazottja segít nekik: Miep Gies, Johannes Kleiman, Victor Kugler és Bep Voskuijl. Élelmet, könyvtári könyveket, magazinokat, újságokat és ruhákat biztosítanak a számukra. A bujkálók tőlük értesülnek a legfrissebb városi hírekről is.

Ők nyolcan több, mint két évig élnek a Hátsó traktusban, elzárva a külvilágtól.

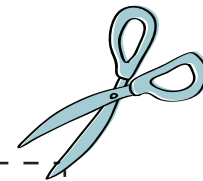
1944

A naplója mellett Anne egy meséket és történeteket tartalmazó könyvet is vezet. Olykor valós eseményeket örökít meg benne, máskor kitalál történeteket. Egy másikba, a "Szép mondatok könyvébe" pedig Otto javaslatára bemásolja azokat a mondatokat amik a legjobban tetszenek neki a különböző olvasmányjaiból.

1944. augusztus 4-én váratlanul egy autó áll meg Otto Frank cégének épülete előtt. Egy náci tiszt vezetésével három holland rendőr lép be az épületbe. A rejték helyhez vezetetik magukat. A bujkálókat felfedezték! Soha nem derült ki, hogy a nácik miként és pontosan miről lettek informálva, mielőtt odajöttek...

A nyolc rejtőzöt letartóztatják és furgonnal börtönbe viszik őket. Anne naplója, füzetei és teleírt lapjai hátramaradnak a Hátsó traktusban. Miep és Bep talál rájuk mikor később felmennek körülnézni a nácik által felforgatott rejték helyen. Miep az íróasztala fiókjába rejt a naplójegyzeteket.

1945
A nyolc rejtőző közül Otto Frank az egyetlen, aki túléli a holokausztot. 1945 júniusában tér vissza Hollandiába.

FORRÁS 8

1947
Miután Otto megtudja, hogy a gyermekei nem fognak visszatérni, a segítők egyike, Miep Gies, átadja neki Anne naplóját, füzeteit és különálló papírlapjait. Otto elolvassa lányának azt a kívánságát, miszerint szeretné, ha a háború után naplójából könyv lenne. Otto összeállítja a szöveget és kiadót talál a könyvnek, ami Anne eredeti szándéka szerint "A Hátsó traktus" címen jelenik meg. Az első holland nyelvű kiadást sok követi, mára több, mint 70 nyelvre fordították le a naplót.

Otto Frank több ezer olvasói levelet kapott a világ minden részéről. Anne naplójának és a benne foglalt eszmények közvetítésének szentelte a hátralévő életét. Egy évvel a halála előtt a következőket mondta: "Lassan 90 éves leszek és egyre gyengülök. Am a feladát amit Annétól kaptam, folyamatosan erőt ad nekem a megbékélésért és az emberi jogokért való küzdelemhez."

7 MEGVALÓSÍTÁS